

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. Vtrum si vtrimque sint rationes omnino pares, & tibi etiam pares videantur, potis alteri parti præ altera assentiri solùm quia sic placet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

ARTICVLVS VI.

Vtrum actus rationis imperetur.

18 Notandum ex D. Thom. Actum rationis seu intellectus considerari posse vel secundum exercitium, vel secundum speciem. Rursus, secundum speciem considerari potest, vel ut est apprehensio obiecti, vel ut est iudicium de obiecto; idque vel euidens veritatis, vel obscure. Nunc Respondeo & Dico Primò, Exercitium actus intellectus potest imperari. Sic magister imperat discipulo, ut studeat, ut attendat, &c.

An & quando imperari possit actus intellectus, quoad exercitium?

Aduerte, hoc tantum esse verum, quando exercitium actus est in potestate voluntatis. Vnde illi actus intellectus qui à Deo immittuntur, vel apprehensio per imaginationem obiecto instinctu naturali ab intellectu eliciuntur, non possunt imperari. Quia non est in potestate nostra quibus visis tangamur, ut inquit D. August. aut quid nobis in mentem incidat. Quando tamen huiusmodi cogitationes aduertimus incidisse, possumus mentem ab illis declinare; nisi forte vehemens imaginatio illas assidue suggerat: tunc enim non nisi magno conatu & imperfectè id possumus. Nam conatu cessate, mox priores cogitationes redeunt.

An quoad speciem?

Dico Secundò, Apprehensio obiecti secundum suam speciem non cadit sub imperio voluntatis; quia non est ex arbitrio voluntatis, quod intellectus, canem v. g. sic potius apprehendat quam aliter: similiter equum, bouem: hoc enim pendet partim ab obiecto, partim à lumine intellectus, qui naturaliter format conceptum obiecto respondentem. Alioqui non est conceptus talis obiecti, sed alterius.

19 Quid si obiectum sit euidens?

Dico Tertio, Iudicium siue assensus, si obiectum sit euidens verum vel falsum, non subest imperio secundum speciem actus. Patet, quia intellectus tunc non potest nisi vno modo iudicare, scilicet assentiendo, si sit verum; vel dissentiendo, si sit falsum.

Si obscure?

Dico Quarto, Si obiectum non sit euidens, sed obscure, assensus intellectus subest imperio voluntatis secundum speciem actus: ita ut possit assentire vel dissentire. Patet hoc in rebus fidei, & in multis sententijs Philosophorum vel Theologorum: in quibus ut assentias vel dissentias, affectus voluntatis magnam vim habet. Ratio est, quia facit ut tibi videatur verum, vel vero similis, quod alteri videtur falsum vel similis falso.

Aduerte tamen, præter affectum debere suppetere vtrique aliquas rationes, quæ faciant obiectum verisimile, saltem in speciem. Si enim neutram in partem suppetat vlla ratio, voluntas non potest facere ut assentias vel dissentias; ut, stellas esse pares, vel impares.

D V B I V M.

Vtrum si vtrique sint rationes omnino pares, & tibi etiam pares videantur, possis alteri parti præ altera assentiri, solum quia sic placet.

20 Quidam afferunt.

Quidam putant id fieri posse, non solum quando vtraque pars videtur æquè probabilis, sed etiam quando altera videtur probabilior; tunc enim posse te reiecta parte quam iudicas probabiliorem, assentiri alteri quam censeres minus probabilem.

Probatur Primò, non possumus alicui complexo assentiri, nisi sub ratione veri: ergo non possumus assentiri alteri parti præ altera, nisi eluceat in ea maior verisimilitudo, quam in altera. Consequentiâ patet, quia id in quo est minor verisimilitudo, etsi absolute consideratum habeat sufficientem speciem veritatis; tamen comparatum ad alteram partem tamquam acceptandum præ illa, nullam habet: ac proinde intellectus non potest in illum præ altero ferri.

Secundò, Quia experientia constat, dum volumus alicuius opinioni assentiri, non posse nos id statim præstare: sed primò inquirere rationes, cur illa sententia possit videri verisimilior.

Tertio, quia etsi rogati, cur hoc potius velimus quam aliud, interdum respondeamus, quia sic placet: numquam tamen rogati, cur hoc potius credamus quam illud, solemus respondere, quia sic placet: sed quia videtur verisimilior.

Obijcitur Primò, voluntas propositis duobus bonis, potest eligere id quod minus est, relicto eo quod ipsa iudicat esse melius; quia etsi sit melius, non tamen est necessarium, & minus illi sufficit ad præfens negotium: ergo similiter intellectus, propositis duabus propositionibus oppositis, poterit assentiri minus probabili tamquam verè, relicta eâ quam iudicat probabiliore: quia etsi sit probabilior, tamen rationes eius non cogunt intellectum.

Non potest quis assentiri ei quod iudicat minus probabile.

21 Obiectiones soluntur.

Respondeo Negando consequentiam. Est enim magnum discrimen inter intellectum respectu sui obiecti, & inter voluntatem respectu sui. Primò, Quia voluntas est potentia libera, nihilque necessariò vult, nisi illud, in quo est plenitudo boni. Intellectus autem non est potentia libera: sed necessariò assentitur cuius veritati proposita, si sit euidens. Si autem non sit euidens, non assentitur quidem necessariò; tamen non potest dissentire, nisi incipiat videri minus verisimile, quam oppositum. Deinde quando voluntas relicto meliore bono eligit deterius; potest in hoc eligendo considerare aliquam rationem boni, quam non considerat in altero; nempe quod sic ostendat se posse altero carere, sibi que id quod minus est, sufficere. Intellectus autem non potest in eo quod minus videtur probabile, inuenire aliquam rationem veri, seu assentiendi, quæ non sit in altero, quod iudicatur esse probabilius. Denique quia voluntas potest sic velle, quia sic placet; non tamen intellectus potest sic assentiri, quia sic placet.

Discrimen inter intellectum & voluntatem in modo tendendi in obiectum.

Obijcitur Secundò, Affectus sæpe facit, ut quis relicta opinione probabiliore, sequatur minus probabilem: ergo homo pro arbitrio suo potest assentiri vtri maluerit. Respondeo; Affectus non potest facere ut ferio assentiar minus probabili, tamquam veriori, nisi faciat illam quoque videri probabiliorem; ad quod sanè affectus magnam vim habet. Sicut enim facit aliquid videri longè melius, quam sit; ita etiam facit aliquid videri longè verius, quam sit: & hæc solâ ratione, actus intellectus quoad assensum vel dissentum, subest arbitrio voluntatis.

Affectus facit ut minus probabile videatur probabilius.

Obijcitur Tertio, Possum sequi minus probabilem opinionem in praxi; relicta probabiliore;

liore; sed hoc fieri nequit, nisi iudicem illam ve-
riorem; ergo.

Respondeo Negando minorem: vt enim illam
sequar in praxi, sufficit vt iudicem illam proba-
bilem & verisimilem, & vt sciam me posse operari
secundum sententiã probabilem, vt infra dicitur,
q. 19. a. 6. dub. 7.

ARTICVLVS VII.

Utrum appetitus sensitui actus imperentur?

22
Passiones
animi, vt
ira, odium
&c. impera-
re possunt.

Respondeo & Dico Primò, Actus appetitûs
sensitui, vt ira, odium, concupiscentia, tri-
stitia, possunt imperari. Probat, Quia volun-
tate aliquid absolute volente, vel nolente, sequi-
tur in phantasia apprehensio conformis, ex qua
ulterius sequitur motus in appetitu sensitui cõ-
formis. Et ratio est, quia cum appetitus inferior
non sit suapte naturã liber, necessariò sequitur
apprehensionem phantasiæ. Hæc autem necessariò
sequitur imperium voluntatis & intellectus.

Dices, Sæpè experimur non posse nos excitare
dolorem in parte inferiore, dum de peccatis vo-
lumus dolere: ergo appetitus inferior non neces-
sariò obedit.

Respondeo, si voluntas perfet, necessariò orie-
tur aliquis motus in appetitu inferiore; vt rectè
docet Caietanus: Hic tamen motus sæpè erit
valde remissus, nisi voluntas sit vehemens; quò
fit vt vix sentiat, præsertim cum notabilis spi-
rituum & sanguinis commotio ob aliquod impe-
dimentum non coniungitur.

23
Non pos-
sunt sem-
per tolli.

Dico Secundò, Motus appetitus sensitui non
semper possunt tolli imperio rationis & volunta-
tis, vt experientia docet. Hoc autem fit, quoties-
cumque non est in nostra potestate tollere ima-
ginationem, ex qua illa commotio oritur. Quod
tripliciter accidit. Primò, cum obiectum est præ-
sens & sensu percipitur. Secundò, Quando ima-
ginatio excitatur cum magna humorum & spiri-
tuum commotione, vt fit in subito terrore, subita
ira, &c. Tertiò, Quando ab aliqua causa extrin-
seca, vt ab Angelo, vel dæmone, imaginatio cie-
tur. His euentis, non potest voluntas omninò tol-
lere passionés excitatas; quia non potest tollere
imaginationem, ex qua necessariò sequuntur. Si-
cut enim non potest mouere appetitum inferio-
rem, nisi mediante imaginatione; ita neque po-
test eius motus tollere, nisi tollendo imagina-
tionem.

24
Possunt
tamen isti
motus red-
di ineffica-
ci.

Dico Tertiò, Est tamen in potestate volunta-
tis, quamdiu ratione vtitur, efficere vt isti motus
sint inefficaces, seu vt non prorumpant in actum
externum completum.

Probat Primò, quia actio humana comple-
tur in actibus exterioribus: atqui completio ope-
rationis pertinet ad directionem superioris po-
tentia, vt docet D. Augustinus lib. 12. de Trinit.
c. 12. Non potest, inquit, peccatum efficaciter perpe-
trandum mente decerni, nisi illa mentis intentio, penes
quam summa potestas est membra in opus mouendi, vel
ab opere cohibendi, male actioni cedat & seruiat: Ita-
que necesse est, vt voluntas consentiat.

Secundò, Si passionés possent mouere membra
in opus tenitente voluntate, maxima esset inor-
dinatio in naturã humanã, & in Repub. Nam ho-

mo & in seipsum & in proximos gratisima sæpè
committeret absque culpã; vnde nec iuste pos-
set puniri.

Dixi, Completum, quia interdum imperfecti mo-
tus in parte genitali sequitur ex passione & ima-
ginatione; quæ pars non ita paret rationi vt cete-
ra membra. Cuius ratio est, quòd imaginatio de-
lectabilium tactûs maximè concitet spiritus, qui-
bus hæc pars potissimùm regitur, qui concitati
eam mouent. Reliquis partibus neque tanta copia
spirituû feruit, neq; illi spiritus concitantur ima-
ginatione operationis, eò quòd in illorum ope-
ratione non sit tanta voluptas.

Ex his patet, quomodo prauis motibus & cu-
piditatibus sit resistendum. Primò, Tollenda est
imaginatio, ex qua oriuntur, diuertendo illam ad
aliud; vt ad mortis, iudicij, inferni consideratio-
nem. Secundò, si sic tolli nequeat, fortiter id quod
proponitur, est voluntate repudiandũ tamquam
summum malum, æternam concilians miseriam.
Ex hac enim voluntate fiet, vt etiam phantasia
hoc tamquam malum apprehendat, vnde motus
ille prauus mitigabitur. Tertiò, implorandum est
diuinum auxiliũ; quia etiamsi voluntas suis viri-
bus possit aliquantulum resistere, tamen nisi di-
uinitus iuuetur, importunitate imaginationum
& motuum appetitus inferioris, tandem tædio
affecta trahitur in cõsensum. Quid enim superest,
Nisi vt quo adiuuante vincimus, eodem non opitulante,
vincamur? vt ait D. Leo.

ARTICVLVS VIII.

Utrum actus anima vegetantis imperentur?

Conclusio est, Hos actus non subdi imperio
rationis; vt sunt, concoctio, attractio, expul-
sio, retentio, assimilatio. Idem dicendum de
pulsu cordis & arteriarum, qui tamen motus sunt
ab anima sentiente.

Ratio est, Quia hi motus neq; sunt apprehensio
aliqua, neque sequuntur apprehensionem, sed vim
merè naturalem.

His etiam addi potest, neque actus sensuum
exteriorum subiacere voluntatis imperio, nisi
mediante motu locali, quo possunt applicari obie-
ctis, vel auerti, vel interposito medio impediri.
Ratio est, quia propositis obiectis, merè natura-
liter operantur, sicut vires rerum naturalium.
Intellectus autè & phantasia secundum se & im-
mediatè subiacent imperio voluntatis, quia se-
cundum se possunt applicari ad operandum abs-
que interuentu vllius alterius motus circa ipsos,
præter actum voluntatis.

ARTICVLVS IX.

Utrum actus membrorum exte- riorum imperentur?

Conclusio est, Actus membrorum subsunt
imperio rationis. Probat Diuus Thomas,
quia motus membrorum sunt à potentijs sen-
situius: atqui potentia sensituius subsunt imperio
rationis & voluntatis; ergo etiam motus mem-
brorum.

Dices,